

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2562)

วัฒนธรรมการเมืองและเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยไทย

ศรวาดิ สุริทรานนท์, หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น
ดร.ธนมนิตย์ วราภรณ์, มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับของวัฒนธรรมการเมืองและเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยไทย 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมการเมืองและเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยไทย 3) เพื่อวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมการเมืองและเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยไทย โดยใช้ประชากรในการวิจัยในเขตจังหวัดยโสธร ร้อยเอ็ด มหาสารคาม กาฬสินธุ์ และขอนแก่น จำนวน 356 คน แบบสอบถามงานวิจัยเชิงปริมาณฉบับนี้มีความตรงเชิงโครงสร้างเมื่อนำไปทดสอบตามเทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) โดยมีค่าความเหมาะสม KMO อยู่ที่ .45-79 ของทั้งสามกรอบแนวคิดวิจัยมีค่ามากกว่า .40 ถือว่าตัวแปรทุกตัวมีความสัมพันธ์ในระดับที่เหมาะสม แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามมีค่า Cronbach's Alpha ทั้งฉบับเท่ากับ .97 สถิติที่ใช้เป็นแบบพรรณนาและสถิติวิเคราะห์ถดถอย พหุการหาความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวอยู่ในระดับมากที่สุดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .01 การหาค่าสัมประสิทธิ์ในการพยากรณ์ร่วมกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รวมถึงการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญ

ผลการวิจัยพบว่า การสนับสนุนงานวิจัยเชิงปริมาณไปในแนวทางเดียวกันแล้วนำมาวิเคราะห์ผลเพื่อสร้างสมการพยากรณ์ก่อนนำไปพัฒนาเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับเก็บข้อมูลกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 15 คน เพื่อนำมาสรุปผลวิจัย ซึ่งพบว่าแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมการเมืองและเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยไทย ประกอบด้วยอิทธิพลด้านการมีปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน ด้านการมีอุดมการณ์ร่วมกัน ด้านการสื่อสารภายในเครือข่ายด้านวัฒนธรรมการเมืองแบบพลเมือง ด้านการมีสมาชิกของเครือข่าย ด้านชนิดเครือข่าย นอกจากนั้นแล้วยังพบว่าได้รับการยืนยันในลักษณะที่สอดคล้องกันของค่าให้การสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลัก การสนับสนุนงานวิจัยเชิงคุณภาพไปในแนวทางเดียวกัน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมการเมือง, เครือข่ายสังคมออนไลน์, การพัฒนาประชาธิปไตย

Received: May 14, 2019, Accepted June 13, 2019

Political Culture and Online Social Network Effecting Thai Democratization

Sarawadee Surinthanon, Political Science Program, The Eastern University of Management and Technology,
Dr. Tummanit Varaphon, The Eastern University of Management and Technology

Abstract

The objectives of the study were 1) to survey the level of opinions of local residents on the political culture and online social network effecting the democracy development, 2) to analyze the relationship between the political culture and online social network effecting the democracy development and 3) to propose guidelines for development of the political culture and online social network. The population of the study were residents living in Yasothon, Roi-et, Mahasarakham, and KhonKaen. A sample of 356 respondents were purposively selected to reflect their perception. To test the validity of the multi-item measures, the study conducted exploratory factor analysis based on the Kaiser-Meyer-

Olkin (KMO) exceeding .40 which can be acceptable for the three constructs. All variables were analyzed for internal consistency by using Alpha Cronbach which showed a reliability of 0.97 that can be considered good. The method of study involved descriptive approach and regression analysis.

The findings showed that in developing political democracy and online social network comprising the following dimensions, the interactive exchange, having common goals, internal communication within the network, political culture of citizen, members of the network, and the types of network, can affect the democratic development. The in-depth and discussion with the experts confirmed and consistent with the reflections of the informant.

Keywords: Political Cure, Social Online Network, Democratization

คำขอบคุณ: งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาลัทธิรัฐศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น

บทนำ

วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นส่วนหนึ่งวัฒนธรรมทางสังคมเป็นแบบแผนพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคล ซึ่งมาจากความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติทางการเมืองของบุคคลซึ่งได้รับการถ่ายทอดปลูกฝังสืบต่อกันมาจนกระทั่งบุคคลยอมรับและยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติการเมืองของสังคม วัฒนธรรมทางการเมืองเกิดจากกระบวนการปลูกฝังอบรมกล่อมเกลากิจการเมือง ทั้งทางตรงและทางอ้อมที่สืบต่อกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน จนทำให้บุคคลในสังคมมีความรู้ทางการเมืองซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมทางการเมือง ของบุคคลในสังคมและเมื่อบุคคลในสังคมมีพฤติกรรมทางการเมืองเป็นแบบแผน พฤติกรรมทางการเมืองที่เป็นแบบแผนก็จะกลายเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคลในสังคมนั้น (สมบัติ อารังธวัช, 2549) ระบอบการเมืองการปกครองแบบนั้นหากจะพัฒนาระบอบการเมืองแบบประชาธิปไตย จะต้องมีการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยควบคู่กันไปด้วย เพราะวัฒนธรรมทางการเมืองย่อมมีผลต่อโครงสร้างและพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในประเทศนั้นวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนทั้งในส่วนที่เอื้อและไม่เอื้อต่อการพัฒนาประชาธิปไตย ในการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย วัฒนธรรมทางการเมืองที่สอดคล้องกับประชาธิปไตยคือเมืองสำนึกแห่งการรักษากฎหมายและเคารพกฎกติกาของสังคมอย่างเคร่งครัดการมีจิตสาธารณะ การยึดหลักสันติวิธีและการประนีประนอม การรู้จักใช้สิทธิของตนเองและรู้จักเคารพสิทธิเสรีภาพผู้อื่น และการมองโลกในแง่ดี ส่วนวัฒนธรรมที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาประชาธิปไตยคือ การไม่สนใจมีส่วนร่วมทางการเมืองขาดสำนึกแห่งการรักษากฎหมายและการเคารพกฎกติกาของสังคม ความคิดเรื่องจิตสาธารณะที่คับแคบหลักสันติวิธีและการประนีประนอมยังไม่ถูกนำไปปฏิบัติและความเข้าใจเรื่องการใช้สิทธิของตนเองและการเคารพสิทธิของผู้อื่นยังมีน้อย งานวิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาวัฒนธรรมแบบพลเมืองให้เกิดขึ้นในระดับชุมชนหมู่บ้านทั้ง 5 ด้าน คือ การสร้างสำนึกแห่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองการสร้างสำนึกแห่งการรักษากฎหมายและเคารพกฎกติกาของสังคมการมีจิตสาธารณะ การยึดหลักสันติวิธีและการประนีประนอม การรู้จักใช้สิทธิของตนเองและรู้จักเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น Macedo (2010) ที่เห็นว่า การสร้างระบอบประชาธิปไตยให้แข็งแรงไม่ควรหมายถึงเพียงแค่การสร้างระบบสถาบันขึ้นมาชุดหนึ่ง หรือการสร้างระบบนิติรัฐและรัฐบาลที่มีประสิทธิภาพขึ้นมาเท่านั้น หากแต่ต้องปมเพาะวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยให้ฝังรากลึกลงในตัวของพลเมืองแต่ละคนด้วย โดยผ่านเครือข่ายของกลุ่ม องค์กร สมาคมและสถาบันต่างๆ เพราะฉะนั้นประเทศที่มีการปมเพาะวัฒนธรรมทางการเมืองแบบพลเมืองน้อยเนื่องจากมีการเปลี่ยนผ่านจากระบอบเผด็จการไปสู่ประชาธิปไตยอย่างรวดเร็วย่อมมีปัญหาในการรักษาระบอบประชาธิปไตยไว้ได้เป็นอย่างมากในขณะที่ประเทศสหรัฐอเมริกาและยุโรปตะวันตก มีโอกาสปมเพาะวัฒนธรรมแบบพลเมืองได้นานกว่า ก่อนเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบอบทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่เข้มแข็งหรือกรณีอังกฤษก็ไม่จำเป็นต้องมีรัฐธรรมนูญที่เป็นลายลักษณ์อักษรเพราะประชาชนมีจารีตประเพณีประชาธิปไตยที่ฝังรากลึกอยู่ในจิตใจแล้ว (Macedo, 2010)

สำหรับด้านเครือข่ายสังคมออนไลน์ ที่เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันทุกเพศทุกวัย มีการติดต่อสื่อสารกันผ่านแอปพลิเคชันต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น Facebook ที่มีไว้สำหรับแชร์ โพสต์ข้อความ ข่าวสาร คลิปวิดีโอ ภาพ รวมถึงการสนทนาแบบแชท เป็นต้น หรือ Line ที่เหมาะสำหรับการพูดคุยสนทนากัน ทั้งแบบเห็นหน้าและไม่เห็นหน้ายังไปกว่านั้นสามารถแชทได้ตลอดหรือจะโทรผ่าน Line สะดวกยิ่งขึ้น หรือจะเป็นการใช้ชีวิตของตนเองอย่าง Instagram เป็นต้น แอปพลิเคชันเหล่านี้ถือเป็นเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีประโยชน์มากสำหรับชีวิตในยุคปัจจุบัน ทำให้การติดต่อสื่อสารสะดวกรวดเร็ว

สามารถสนทนาแบบบุคคลระหว่างบุคคลและสนทนาแบบกลุ่มได้ สามารถสื่อสารข้อความต่างๆ ได้เพียงครั้งเดียวและรับทราบข้อความพร้อมกันทุกคนได้ ไม่ทำให้ใจความผิดเพี้ยนไปถึงว่ามีประสิทธิภาพอย่างมาก โดยเฉพาะในยุคที่มี 4G สามารถทันเหตุการณ์ข่าวสารบ้านเมืองต่างๆ โดยไม่ต้องรอข่าวจากสื่อโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนก็สามารถรับรู้ข่าวสารข้อมูลต่างๆ อย่างทันทั่วถึง (พัชรภรณ์ ไกรชุมพล, 2555)

เครือข่ายสังคมออนไลน์ เป็นการเชื่อมโยงกันหลายๆ บุคคล มีการสร้างปฏิสัมพันธ์ในสังคมหรือกลุ่มคนที่มีกิจกรรมต่างๆ และความสนใจที่คล้ายกัน มีการตอบโต้สื่อสารกันระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคลผ่านอินเทอร์เน็ต เครือข่ายสังคมออนไลน์จึงเป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสาร การทำกิจกรรมต่างๆ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นข้อมูล แสดงความคิดเห็นสามารถประยุกต์ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ในชีวิตประจำวัน เช่น การสื่อสาร การศึกษา การตลาด บันทึกร่องสื่อสารการเมือง เป็นต้น มีการใช้งานอย่างแพร่หลาย หลายคนให้ความสำคัญกับเครือข่ายสังคมออนไลน์หรือโลกเสมือนจริงนั้นมากจนกลายเป็นกิจวัตรประจำวันของชีวิตคนในปัจจุบันและหลายคนที่ไม่สามารถขาดสิ่งเหล่านี้ได้เลย (ปณิชา นิตพรมงคล, 2554)

ในปัจจุบันโซเชียลเน็ตเวิร์คได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเมืองและประชาธิปไตยอย่างหลากหลาย อาทิ ใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารทางการเมือง ใช้ในกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนการบริหารงาน และให้บริการของรัฐบาลหน่วยงานภาครัฐ การสื่อสารกิจกรรมการเคลื่อนไหวของภาคประชาสังคม และกิจกรรมอื่นที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตยทั้งนี้เนื่องจากกิจกรรมทางการเมืองส่วนใหญ่ ล้วนมีองค์ประกอบของการส่งผ่านข้อมูลข่าวสารระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในระบอบประชาธิปไตยทั้งสิ้นหากพิจารณาวัตถุประสงค์ของการใช้ อินเทอร์เน็ต และบทบาทของอินเทอร์เน็ตในกิจกรรมประชาธิปไตยอาจจำแนกออกเป็น 3 ด้านใหญ่ๆ ได้แก่ หน้าที่ในการให้ข้อมูลข่าวสาร (Information Function) หน้าที่ในการสื่อสาร (communication function) และหน้าที่ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ (Action Function) จากการศึกษาของนอร์ริส (Norris, 2003) ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลออนไลน์ (Online Materials) ในเว็บไซต์ของหน่วยงานรัฐบาล (government agencies) ทั่วโลกว่า มีผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยอย่างไร โดยใช้หลักเกณฑ์ในการวิเคราะห์ 3 ประการ จำแนกตามหน้าที่ของเทคโนโลยีสารสนเทศต่อการพัฒนาประชาธิปไตย พบว่ามีประโยชน์ต่อการพัฒนาประชาธิปไตย อาทิ คุณภาพของข้อมูลข่าวสาร (Quality of the Information) ประสิทธิภาพของการสื่อสารสองทาง (Provision of 2-way communication) และความสะดวกในการเข้าร่วมกิจกรรมของประชาชน (Facilities for Citizen actions) เช่นเดียวกับโคลแมน (Coleman, 2005) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของอินเทอร์เน็ต ต่อ ประชาธิปไตย 3 ระดับ ได้แก่ การเข้าถึงแหล่งข้อมูล (Access to Source of Information) การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน (interact with other actors) และการสนับสนุนกิจกรรม (supports collective action) อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันมีการถกเถียงระหว่าง 2 ฝ่าย อันได้แก่ ฝ่ายที่เชื่อในพลังของอินเทอร์เน็ตที่มีต่อประชาธิปไตยกับฝ่ายที่คัดค้านไม่เชื่อว่าอินเทอร์เน็ตมีอิทธิพลต่อประชาธิปไตย ผลการศึกษาอิทธิพลของโซเชียลเน็ตเวิร์คต่อกระบวนการประชาธิปไตยพบว่ามีความคิดเห็นที่แตกต่างกันแบ่งการพิจารณาตามหน้าที่ของโซเชียลเน็ตเวิร์ค (Coleman, 2005)

หน้าที่ในการดำเนินกิจกรรม (Action Function) อินเทอร์เน็ตได้รับการคาดหมายว่าจะช่วยส่งเสริมกิจกรรมสาธารณะให้ก้าวหน้าขึ้นและสนับสนุนให้พลเมืองเข้าร่วมกิจกรรมประชาธิปไตยที่เป็นทางการมากขึ้น อาทิ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทางอินเทอร์เน็ต (E-voting) การทำประชามติทางอินเทอร์เน็ต การลงประชามติทางอินเทอร์เน็ต (Online referendums) ทั้งนี้เพราะอินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางการสื่อสารที่มีค่าใช้จ่ายต่ำเมื่อเทียบกับสื่ออื่นๆ (Norris, 2003) นอกจากนี้ อินเทอร์เน็ตช่วยลดข้อจำกัดด้านต้นทุน พื้นที่และเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมและการรวมกลุ่มของประชาชน ภาคพลเมืองจึงสามารถเข้าถึงเครือข่ายทางสังคมใหม่ ๆ หรือเข้าร่วมใน ชุมชนเสมือนจริง (Virtual Communities) ผ่านทางประชาธิปไตยทางไกล (Tele Democracy) (Norris, 2003) การวิจัยเชิงประจักษ์ พบหลักฐานว่า ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนมากขึ้น และทำให้คนที่เข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนอยู่แล้วยิ่งเข้าร่วมมากขึ้นขณะที่พบว่า ผู้ที่เข้าร่วมการถกเถียงแบบออนไลน์มีความมั่นใจที่จะมีความไว้วางใจทางสังคม (Social Trust) การมีส่วนร่วมทางการเมืองและการร่วมกิจกรรมในชุมชนมากกว่าคนที่ไม่ได้เข้าร่วมถกเถียงแบบออนไลน์ เหตุที่เป็นเช่นนั้นเพราะเครือข่ายทางสังคม (Social Networks) ทำให้สมาชิกเกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกันและการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับความไว้วางใจกัน (Norris, 2003)

จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมของกลุ่มการใช้สื่อออนไลน์จากเครือข่ายสังคมออนไลน์ว่าวัฒนธรรมการเมืองและเครือข่ายสังคมออนไลน์จะมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาประชาธิปไตยหรือไม่อย่างไร การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของประชาชน จะสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยรวมทั้งจะเกิดการพัฒนา

ประชาธิปไตยหรือไม่ เพราะในโลกอินเทอร์เน็ตที่มีเครือข่ายสังคมออนไลน์หลายล้านเว็บไซต์มีความสัมพันธ์กันการจะที่สร้างวัฒนธรรมการเมืองในเครือข่ายสังคมออนไลน์ สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยและวัฒนธรรมทางการเมืองในเครือข่ายสังคมออนไลน์ของประชาชนต่อไป โดยมีคำถามการวิจัยและมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

คำถามการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามเพื่อทำการค้นหาคำตอบดังนี้

- 1) ลักษณะของวัฒนธรรมการเมืองและเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยไทยเป็นอย่างไร
- 2) วัฒนธรรมการเมืองและเครือข่ายสังคมออนไลน์มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาประชาธิปไตยไทย หรือไม่อย่างไร
- 3) รูปแบบการพัฒนาวัฒนธรรมการเมืองและเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยไทยเป็น

อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาระดับของวัฒนธรรมการเมืองและเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยไทย
- 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมการเมืองและเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยไทย
- 3) เพื่อวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมการเมืองและเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยไทย

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะกรอบความรู้ ทฤษฎี และหลักการสำคัญของเครือข่ายสังคมออนไลน์ วัฒนธรรมทางการเมืองและการพัฒนาประชาธิปไตยไทย

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยนี้ใช้กลุ่มประชาชนภายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางเป็นหน่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล (Unit of Analysis) โดยมี ประชากร (Population) ที่ใช้วิจัยในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางของประเทศไทย (กาฬสินธุ์ ขอนแก่น มหาสารคาม ร้อยเอ็ด ยโสธร) ส่วนประชาชนในพื้นที่ ได้จากการคำนวณตามสูตร (Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 เป็นผู้ให้ข้อมูล

ขอบเขตด้านเวลาและสถานที่ การวิจัยครั้งนี้เก็บข้อมูลระหว่างเดือน มิถุนายน 2560 ถึง มีนาคม 2561

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (Population and Sample) กลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) ประกอบด้วยประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางของประเทศไทย กาฬสินธุ์ ขอนแก่น มหาสารคาม ร้อยเอ็ด ยโสธร จำนวน 356 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยแนวคิดการกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตาราง Yamane (1973) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นเป้าหมายจำนวน 356 คน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลจากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยคาดหวังว่าจะก่อให้เกิดประโยชน์ในทางวิชาการและการนำไปใช้ (Implementation) ดังนี้

- 1 ทำให้ทราบถึงพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ และผลกระทบจากสังคมออนไลน์ในปัจจุบันที่มีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมทางการเมืองและการพัฒนาประชาธิปไตยไทย
- 2 สามารถนำผลการวิจัยที่ได้ไปวางแผนพัฒนาและส่งเสริมให้ประชาชนสามารถใช้เทคโนโลยีทางการสื่อสารได้อย่างสร้างสรรค์เพื่อช่วยในการพัฒนาประชาธิปไตยไทยต่อไป
- 3 สามารถนำผลงานวิจัยนำไปใช้ประโยชน์เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการวางแผนพัฒนากลยุทธ์ทางการสื่อสารในระบบเครือข่ายสังคมออนไลน์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นส่งผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยไทย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

สรุปผล

ผลวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมด้านวัฒนธรรมการเมือง เครือข่ายสังคมออนไลน์ และการพัฒนาประชาธิปไตยในลักษณะบ้อย โดยมีค่าเฉลี่ย การพัฒนาประชาธิปไตยเท่ากับคือ 4.05 (SD.50) และด้านเครือข่ายสังคมออนไลน์ 4.05 (SD. 49) ส่วนพฤติกรรมด้านวัฒนธรรมการเมืองมีค่าเฉลี่ยน้อยสุด = 3.63 (SD. 48) ดังรายละเอียดเพิ่มเติมต่อไปนี้

1) กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมวัฒนธรรมการเมืองและองค์ประกอบในลักษณะบางครั้งถึงบ้อย โดยเฉพาะวัฒนธรรมการเมืองแบบมีส่วนร่วม และแบบพลเมืองมีพฤติกรรมในลักษณะบ้อย ตามค่าเฉลี่ย 3.82 (SD. 81) และ 4.12 (SD. 66) ในขณะที่วัฒนธรรมการเมืองแบบค้ำแคบ และแบบไพร่ฟ้ามีพฤติกรรมในลักษณะบางครั้ง โดยเฉพาะวัฒนธรรมการเมืองแบบค้ำแคบมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด = 3.10 (SD. 77) ส่วนวัฒนธรรมการเมืองแบบไพร่ฟ้ามีค่าเฉลี่ย = 3.49 (SD. 83)

2) กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมด้านเครือข่ายสังคมออนไลน์ในลักษณะบ้อย มีค่าเฉลี่ย = 4.05 (SD. 49) โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดด้าน ชนิดเครือข่าย มีค่าเฉลี่ย = 4.22 (SD. 60) รองลงมาเป็นค่าเฉลี่ยด้านการมีปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน โดยมีค่าเฉลี่ย = 4.05 (SD. 56) ส่วนด้านการมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด = 4.01 (SD. 60)

3) กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการพัฒนาประชาธิปไตยและองค์ประกอบในลักษณะบ้อยในลักษณะบ้อย มีค่าเฉลี่ย = 4.05 (SD. 50) โดยมีค่าเฉลี่ยด้านความเสมอภาคทางการเมือง (Pe) สูงสุดที่ค่าเฉลี่ย 4.13 (SD. 62) รองลงมาด้านสิทธิเสรีภาพ (Lf) มีค่าเฉลี่ย 4.12 (SD. 64) ซึ่งเท่ากับค่าเฉลี่ยด้าน การเคารพกฎหมาย (SD. 62) ส่วนด้านสิทธิทางการเมือง (Pr) มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด = 3.92 (SD. 63)

ผลวิจัยพบว่า พฤติกรรมวัฒนธรรมการเมือง เครือข่ายสังคมออนไลน์ และการพัฒนาประชาธิปไตยมีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมอยู่ในระดับบ้อย ในขณะที่ตัวแปรองค์ประกอบทุกตัวมีพฤติกรรมในลักษณะบ้อย หากแต่มีเพียงตัวแปรองค์ประกอบจำนวนสองตัวแปรที่มีลักษณะพฤติกรรมบางครั้ง ประกอบด้วยตัวแปรวัฒนธรรมการเมืองแบบค้ำแคบ และวัฒนธรรมการเมืองแบบไพร่ฟ้า

ตัวแปรหลักมีลักษณะความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อยู่ในระดับมาก ในขณะที่ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรองค์ประกอบและตัวแปรผลมีลักษณะความสัมพันธ์ทั้งในทิศทางตรงข้ามและสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญ และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 ดังรายละเอียดเพิ่มเติมต่อไปนี้

1) วัฒนธรรมการเมืองและเครือข่ายสังคมออนไลน์มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวอยู่ในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .01 โดยมีค่า $r = .45$

วัฒนธรรมการเมืองและการพัฒนาประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวอยู่ในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .01 โดยมีค่า $r = .41$

เครือข่ายสังคมออนไลน์และการพัฒนาประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวอยู่ในระดับมากที่สุดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .01 โดยมีค่า $r = .83$

2) วัฒนธรรมการเมืองแบบค้ำแคบ (Pr) มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางตรงข้ามกับตัวแปรมีความสัมพันธ์ระหว่างการมีปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน (Ie) การมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน (Cg) วัฒนธรรมการเมืองแบบพลเมือง (Cc) การสื่อสารภายในเครือข่าย (Cn) ชนิดเครือข่าย (Nt) การมีสมาชิกของเครือข่าย (Mn) วัฒนธรรมการเมืองแบบมีส่วนร่วม (Par) และวัฒนธรรมการเมืองแบบไพร่ฟ้า (Sc) ตามค่า $r = .78, .71, .69, .67, .62, .49, .33$ และ .11 เรียงตามลำดับ

ดังนั้นสรุปว่าตัวแปรเหตุมีความสัมพันธ์ต่อตัวแปรผลทั้งในทิศทางเดียวกันและทิศทางตรงข้ามกันอย่างมีนัยสำคัญ และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05, .01

แนวทางการพัฒนาประชาธิปไตยจากผลการวิเคราะห์สมการพยากรณ์ของตัวแปรต้นวัฒนธรรมการเมืองและเครือข่ายสังคมออนไลน์ สรุปว่ามีตัวแปรอิทธิพลจำนวน 6 ตัวแปรที่สามารถอธิบายความแปรปรวนร่วมกันต่อตัวแปรผลการพัฒนาประชาธิปไตยในอัตราร้อยละ 76 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังรายละเอียดเพิ่มเติมต่อไปนี้

1) อิทธิพลตัวแปรต้นจำนวน 6 ตัวแปรจำแนกออกเป็นสองกลุ่ม ประกอบด้วยตัวแปรต้นกลุ่มวัฒนธรรมการเมืองมีเพียงตัวแปรเดียวคือ วัฒนธรรมการเมืองแบบพลเมือง (Cc) ส่วนกลุ่มที่สองเป็นกลุ่มตัวแปรเครือข่ายสังคมออนไลน์จำนวน 5 ตัวแปรประกอบด้วย ด้านการมีปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน (Ie) การมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน (Cg) การสื่อสารภายในเครือข่าย (Cn) การมีสมาชิกของเครือข่าย (Mn) และชนิดเครือข่าย (Nt) โดยตัวแปรต้นทั้งหมดสามารถอธิบายความแปรปรวนร่วมกันต่อตัวแปรตามการพัฒนาประชาธิปไตย (DMT) ได้ร้อยละ 76 โดยมีผลทดสอบ $F = 192.187$ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 มีค่าทดสอบ = .000 และมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานร้อยละ 24.3

2) กำหนดเป็นสมการคะแนนมาตรฐาน (Standard Equation)

$$DMT = .341(Di) + .212(Gg) + .183(Ai) + .190(Cc) + .089(Cr) + .079(Nt)$$

และจากสมการคะแนนมาตรฐานสามารถสรุปได้ว่าการพัฒนาประชาธิปไตย (DMT) เป็นผลรวมระหว่างร้อยละ 34.1 ด้านการมีปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน (Ie) บวกกับร้อยละ 21.2 ด้านการมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน (Cg) บวกร้อยละ 18.3 ด้านการสื่อสารภายในเครือข่าย (Cn) ร้อยละ 19.0 ด้านวัฒนธรรมการเมืองแบบพลเมืองบวกร้อยละ 8.9 ด้านการมีสมาชิกของเครือข่าย (Mn) และบวกร้อยละ 7.9 ด้านชนิดเครือข่าย

นอกจากนั้นผลการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักยังสามารถสรุปผลยืนยันผลวิจัยเชิงปริมาณดังต่อไปนี้

1) การพัฒนาระบบที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของประชาชนทั้งที่เกี่ยวข้องกับระบบกฎหมาย ตัวรัฐธรรมนูญ นักการเมืองไปจนถึงสถาบันครอบครัว และการศึกษาโดยมุ่งเน้นให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตย

2) การพัฒนาคน หรือนักการเมือง รวมถึงผู้มีอำนาจทางการเมืองที่อาจแสดงการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งแล้วส่งผลกระทบต่อพัฒนาวัฒนธรรมพลเมืองให้มีผลต่อเนื่องไปยังการพัฒนาประชาธิปไตยตามความหมายที่ถูกต้อง โดยเฉพาะการบิดเบือนข้อเท็จจริงอันเกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจของผู้มีอำนาจในบ้านเมือง

3) การพัฒนากระบวนการสื่อสารในสังคมออนไลน์อาจจำเป็นต้องได้รับการตรวจสอบข้อเท็จจริงในการนำข้อมูลข่าวสารออกประชาสัมพันธ์ในระบบ เนื่องจากปัญหาความหลากหลายของเครือข่าย ตลอดจนการเปิดกว้างของการรับข้อมูลข่าวสารอาจส่งผลกระทบต่อพิจารณาการกรองเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่เชื่อมโยงไปยังการพัฒนาประชาธิปไตยได้ในบางกรณี

4) การพัฒนาชนิดของเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่สามารถเข้าถึงประชาชนได้จำนวนมาก โดยเฉพาะชนิดเครือข่ายประเภท Facebook, Line และการทำ Clip VDO ที่มุ่งเน้นการทำกิจกรรมที่ส่งผลให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประชาธิปไตยที่เชื่อมโยงอยู่กับวิถีชีวิตของประชาชน หรือวัฒนธรรมพลเมืองควบคู่ไปพร้อมกัน โดยเฉพาะการเป็นช่องทางในการสื่อสาร และการแลกเปลี่ยนข้อมูลสารสนเทศเพื่อเป็นการเพิ่มคุณลักษณะของพลเมืองยุค Digital

5) การพัฒนากิจกรรมสนใจ มีผลกระทบโดยตรงต่อการพัฒนาประชาธิปไตยทั้งที่เกี่ยวข้องกับการรวมตัวเป็นกลุ่มเครือข่ายสังคมออนไลน์อันถือว่าเป็นรากฐานสำคัญของการเป็นสมาชิกกลุ่ม และยังคงกลายเป็นวิถีชีวิตปกติของประชาชนยุคปัจจุบันที่เน้นความสัมพันธ์ในลักษณะที่เสมอภาคกัน ตลอดจนการโต้แย้งเกี่ยวกับการแทรกแซงจากอำนาจรัฐ หรือข้อกฎหมาย

อย่างไรก็ตามสรุปผลวิจัยที่ชัดเจนยืนยันได้ถึงแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมการเมืองและเครือข่ายสังคมออนไลน์มีองค์ประกอบอิทธิพลจำนวน 6 องค์ประกอบที่จำเป็นต้องดำเนินการพัฒนาควบคู่ไปพร้อมกันเพื่อให้ส่งผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยให้ได้มากกว่าร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 อีกทั้งยังสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลหลักงานวิจัยเชิงคุณภาพประกอบด้วย

ข้อเสนอแนะ

1) นักวิจัยควรนำเอาผลที่ได้จากข้อค้นพบนี้ไปดำเนินการทดลองใช้ในเขตพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเพื่อให้ได้ข้อสังเกตเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่สัมพันธ์กันในเชิงประจักษ์เกี่ยวกับวัฒนธรรมพลเมืองและเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตย

2) นักวิจัยควรนำผลที่ได้จากค้นพบนี้ไปรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างกลุ่มอื่นแล้วนำมาเปรียบเทียบเพื่อพิจารณาถึงประเด็นที่คล้ายคลึงและแตกต่างกัน แล้วนำไปทดลองใช้ในลำดับต่อไป

3) นักวิชาการ และนักการศึกษาที่มีแนวคิดด้านการพัฒนาประชาธิปไตยให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกที่เน้นความเจริญทางเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารและวิทยาศาสตร์ควรได้นำเอาผลที่ได้จากงานวิจัยนี้ไปดำเนินการศึกษา และทบทวนแนวทางการพัฒนาประชาธิปไตยจากการฝึกอบรมความรู้ และพัฒนาความเข้าใจต่อหลักประชาธิปไตยแก่ประชาชนที่เกี่ยวข้อง

4) นักวิจัยควรดำเนินการศึกษาถึงคุณลักษณะที่เด่นชัดด้านวัฒนธรรมพลเมืองโดยเน้นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรวมตัวกันหาข้อยุติสำหรับการแก้ไขปัญหาภายในชุมชนตลอดจนการศึกษาย่างละเอียดลึกซึ้งเกี่ยวกับความรับผิดชอบของประชาชนและการทำความเข้าใจถึงหลักการของเสียงข้างมากที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประชาชนยุค Digital

5.3.1.5) นักวิจัยควรทำความเข้าใจอย่างละเอียดเกี่ยวกับพฤติกรรมของกลุ่มเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีจุดเน้นด้านกิจกรรมสนใจ และการสร้างสรรค์สิ่งใหม่กลับคืนแก่สังคมโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานที่สามารถนำไปใช้เพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยที่เหมาะสมกับสังคมยุคเครือข่ายมากขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) หน่วยงานของรัฐควรมีการศึกษาวิจัยปัจจัยและอิทธิพลอื่นใดที่ทำให้ประชาชนทำประชาสังคม ทั้งการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นกว่าเดิมให้ประชาชนเข้าใจระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยมากขึ้นกว่านี้ ทั้งที่ในความเป็นจริงการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนมีมากขึ้นแต่ขาดการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเฉพาะการกำหนดแนวนโยบายเพื่อการพัฒนาวัฒนธรรมพลเมือง และการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์

2) รัฐบาลน่าจะมีการทบทวนรื้อฟื้นหรือปฏิรูปกระบวนการจัดการศึกษาด้านของกลุ่มเครือข่ายออนไลน์ในระบอบประชาธิปไตยเพื่อให้ประชาชนควรนำผลที่ได้จากการวิจัยนี้ไปใช้เป็นข้อกำหนดสำหรับการพัฒนาแนวปฏิบัติเพื่อให้องค์กรส่วนท้องถิ่นเป็นศูนย์กลางด้านการพัฒนาประชาธิปไตย โดยเฉพาะการพัฒนาเครือข่ายสังคมออนไลน์ การจัดการกิจกรรมสนใจ การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย ตลอดจนการสร้างสรรค์สิ่งใหม่แก่สังคมเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ได้มีโอกาสเรียนรู้ และทำความเข้าใจถึงหลักการประชาธิปไตยได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย

3) หน่วยงานของรัฐควรมีการศึกษาวิจัยปัจจัยและอิทธิพลอื่นใดที่ทำให้ประชาชนที่สื่อสารเครือข่ายสังคมออนไลน์ ได้ตระหนักถึงคุณค่าการนำเอาเครือข่ายสังคมออนไลน์มาใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนาทั้งวัฒนธรรมพลเมืองให้มีผลกระทบเชิงบวกต่อการพัฒนาประชาธิปไตย โดยเฉพาะการให้ความรู้ที่ถูกต้องตามหลักพื้นฐานประชาธิปไตย

4) แนวนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศของรัฐบาลจะบรรจุการพัฒนาประชาธิปไตยในระบอบประชาธิปไตยโดยเฉพาะ ปรับกลยุทธองค์กรให้มีผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยได้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสความเจริญของเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร ซึ่งอาจจำเป็นต้องมีการจัดตั้งศูนย์เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อการพัฒนาวัฒนธรรมพลเมืองแบบประชาธิปไตย

ข้อเสนอแนะเพื่อการประยุกต์ใช้งาน

1) ลักษณะของประชาชนที่ทำประชาสังคมที่สื่อสารเครือข่ายสังคมออนไลน์เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งมีส่วนที่ช่วยเสริมสร้างความเป็นประชาธิปไตย ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรนำผลที่ได้จากงานวิจัยนี้ไปใช้เป็นแนวปฏิบัติงานให้สามารถส่งผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตย โดยเฉพาะการกำหนดแนวปฏิบัติงานที่มีผลต่อการพัฒนาวัฒนธรรมพลเมือง และการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์

2) ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเชิงทฤษฎีเพื่อการสร้างและพัฒนาประชาธิปไตยในบริบทของสังคมไทย ที่มีความเกี่ยวข้องกับสื่อสารเครือข่ายสังคมออนไลน์การกำหนดวิธีปฏิบัติงานให้มีผลต่อการพัฒนาประเทศชาติและควรนำผลที่ได้จากการวิจัยนี้ไปใช้เป็นข้อกำหนดสำหรับการพัฒนาแนวปฏิบัติเพื่อให้องค์กรส่วนท้องถิ่นเป็นศูนย์กลางด้านการพัฒนาประชาธิปไตย โดยเฉพาะการพัฒนาเครือข่ายสังคมออนไลน์ การสื่อสารทาง เครือข่ายสังคมออนไลน์การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย ตลอดจนการสร้างสรรค์สิ่งใหม่แก่สังคมเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ ได้มีโอกาสเรียนรู้ และทำความเข้าใจถึงหลักการประชาธิปไตยได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย

3) ผู้บริหารองค์กรส่วนท้องถิ่น ปลัดองค์กร และพนักงานเจ้าหน้าที่ควรร่วมมือกันกำกับติดตามการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งรับผิดชอบด้านการพัฒนาประชาธิปไตยแก่ประชาชนในพื้นที่ได้ตระหนักถึงคุณค่าการนำเอาเครือข่ายสังคมออนไลน์มาใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนาทั้งวัฒนธรรมพลเมืองให้มีผลกระทบเชิงบวกต่อการพัฒนาประชาธิปไตย โดยเฉพาะการให้ความรู้ที่ถูกต้องตามหลักพื้นฐานประชาธิปไตย

4) ควรส่งเสริมผู้นำท้องถิ่นให้มีบทบาทสำคัญกับเครือข่ายสังคมออนไลน์ ผู้บริหารองค์กรส่วนท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ทุกระดับควรนำพลวิสัยนี้ไปศึกษาและทำความเข้าใจอย่างชัดเจน เพื่อนำมาใช้ในการปรับปรุงแนวปฏิบัติงาน ปรับกลยุทธองค์กรให้มีผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยได้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสความเจริญของเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร ซึ่งอาจจำเป็นต้องมีการจัดตั้งศูนย์เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อการพัฒนาวัฒนธรรมพลเมืองแบบประชาธิปไตย

5) ควรเสริมสร้างความเข้มแข็งของพลเมืองให้มีวัฒนธรรมทางการเมืองผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์และสันทนาการ ผู้บริหารองค์กรส่วนท้องถิ่นควรนำแผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติการไปเร่งรัดให้เจ้าพนักงานและผู้เกี่ยวข้องได้มีโอกาสได้เรียนรู้ ฝึกฝนตนเองเกี่ยวกับการนำเอาเครือข่ายสังคมออนไลน์มาใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนาวัฒนธรรมพลเมืองแบบประชาธิปไตย

รายการอ้างอิง

- กองบรรณาธิการ. (2554). กองบรรณาธิการ พฤติกรรมออนไลน์ของชาวอาเซียน. ที่มาจาก <http://www.positioningmag.com/search/default.aspx>.
- กิตติม บุญชูวิทย. (2547). การมีส่วนร่วมในการพัฒนาประชาธิปไตย, วารสารศูนย์บริการวิชาการ, 12(2).
- กัณธาสล ศิษย์ธำนันท และพรพรรณ ประจักษ์เนตร. (2559). รูปแบบการดำเนินชีวิตรูปแบบการใช้สื่อสังคมออนไลน์และความตั้งใจซื้อสินค้าและบริการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทย, วารสารการสื่อสารและการจัดการนิดา, 2(1).
- กัลยา วานิชย์บัญชา.(2550). การวิเคราะห์สถิติ: สถิติสำหรับบริหารและวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กัลยาณี เกตุแก้ว. (2558). เครือข่ายสังคมออนไลน์กับการเปิดพื้นที่รูปแบบใหม่ให้การเคลื่อนไหวของกลุ่ม LGBT ในอินโดนีเซีย, วารสารสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, 8(8).
- เกศริน แสงจันทร์เรือง. (2554). การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ทางสังคม (กรณีศึกษา: การใช้ Facebook.com มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).
- มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิชญ์ เครืองาม. (2552). หลักนิติธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ, คำบรรยายในที่ประชุมสำนักธรรมศาสตร์และการเมือง.
- วิสุทธิ โพธิ์แทน. (2550). แนวคิดพื้นฐานของประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาและราชกิจจานุเบกษา.
- วิระศักดิ์ จินรัตน์. (2557). ระเบียบวิธีวิจัยขั้นพื้นฐานทางสังคมศาสตร์, เอกสารประกอบการบรรยาย มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น.
- ระวี แก้วสุกใส และชัยรัตน์ จุสาลโ. (2556). เครือข่ายสังคมออนไลน์: กรณีเฟสบุ๊ค (Facebook) กับการพัฒนาผู้เรียน. Princess of Naradhiwas University Journal, 5(4), 195 – 205.
- ระวี แก้วสุกใส และชัยรัตน์ จุสาลโ. (2556). เครือข่ายสังคมออนไลน์: กรณีเฟสบุ๊ค (Facebook) กับการพัฒนาผู้เรียน, Princess of Naradhiwas University Journal, ฉบับพิเศษ.
- ราตรี รัชมิดิษฐ์. (2558). วัฒนธรรมทางการเมืองของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลตำบล ห้วยกะปิ, วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัยบูรพา.
- รัตนะ บัวสนธิ์. (2554). วิธีการวิจัยเชิงผสมผสานทางการศึกษา, วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 2(2), 7-20.
- ลิขิต จีระเวคิน. (2551). สภาพพัฒนาการเมือง : วารสารสถาบันพระปกเกล้า ปีที่ : 6 ฉบับที่ : 1 เลขหน้า : 5-17 ปีพ.ศ. : 2551.
- ลิขิต จีระเวคิน . (2552). การเมืองไทยและประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ: มิสเตอร์ก๊อปปี.
- ลิขิต จีระเวคิน. (2553). วัฒนธรรมทางการเมืองและการพัฒนาระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย, วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 1(1).

- Almond, G. A. (1956). "Comparative Political System". *Journal of Political*. 18. (August) : 398.
- Almond, G. A. & Verba, S. (1965). *The Civic Culture : Political Attitude and Democracy in Five Nations*. Boston : Little Brown and Company.
- Allen, K. (2005). *Explaining Cronbach's alpha*, Informal presentation given during.
- Albert, C. (1966). *Resistance, Rebellion and Death*. New York: Alfred A. Knopf.
- Anirudh, K.(2008). *Poverty, Participation, and Democracy: A Global Perspective*. New York: Cambridge University Press. 189 p.
- Baker, S. (2009). *Beware social media snake oil*. *Thailand Business week*. Retrieved From http://www.businessweek.com/magazine/content/09_50/b415904835.
- Beckers, S. (2007). *Political culture: differences in East and West Germany*, Thesis of Oregon State University.
- Coleman, S. (2005). *New mediation and direct representation: reconceptualizing representation in the digital age*. University of Oxford.
- Cullhaj. F. (2017). *Political culture and democratic consolidation in post-communist Albania: reassessment of the authentic domestic values*, POLIS/NR, 16.
- Dhillon, H.K., & Zaini, M.Z.A., & Quek, K.F., Sing, & H.J., Kaur, G., & Rusli, B.N. (2014). *Exploratory and confirmatory factor analysis for testing validity and reliability of Malay language questionnaire for Unnary inconference diagnosis (QUID)*, *Open Journal of Preventive Medicine*, 4 (11), 844-851.
- Dutton, H .W. (2004). *The Social Shaping of a Virtual Learning Environment: The Case of a University-wide Course Management System*. Oxford Internet Institute, University of Oxford, UK.
- Verba, S. (1965). "The Civic Culture : Political Attitudes and Democracy in. Five Nations.
- Yu, T., & Richardson, J.C. (2015). *An exploratory factor analysis and reliability analysis of the student online learning readiness (SOIR) instrument*, *Online Learning*, 19(5), 120-141.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*, Third edition, New York: Harper and Row Publication.